

# SẮC MÀU THỜI GIAN – KHI THƠ GIỮ LẠI NHỮNG GÌ THỜI GIAN KHÔNG THỂ CUỐN ĐI

*Tập thơ “Sắc Màu Thời Gian” – Tập 4, CLB Văn Thơ Sài Gòn, Trình Trình chủ biên*

BÙI QUANG XUÂN

Thời gian đi qua đời người như một dòng sông không ngừng chảy, mang theo tuổi trẻ, những mùa hoa, những cuộc gặp gỡ và cả những chia xa. Nhưng có những điều tưởng đã thuộc về quá khứ lại không chịu mất đi. Chúng trở về trong một câu thơ, một sắc hoa, tiếng gọi quê hương, dáng mẹ, mái trường hay một tình yêu từng làm trái tim rung động. *Sắc Màu Thời Gian – Tập 4* của CLB Văn Thơ Sài Gòn là cuộc gặp gỡ của nhiều tiếng thơ, nhiều phận đời và nhiều miền ký ức. Qua những cảm hứng về quê hương, mẹ cha, tuổi học trò, tình yêu, lịch sử, Huế và thân phận con người, tập thơ cho thấy một khả năng đáng quý của thi ca: **biến những gì đã qua thành những gì còn sống; biến ký ức thành một hình thức hiện hữu của tâm hồn.**

## THỜI GIAN – TỪ DÒNG CHẢY VÔ HÌNH ĐẾN NHỮNG SẮC MÀU CỦA TÂM HỒN

Ngay từ nhan đề, *Sắc Màu Thời Gian* đã đặt người đọc trước một nghịch lý giàu chất thơ: thời gian vốn không có màu, nhưng qua thi ca, thời gian lại hiện lên bằng vô số sắc độ của ký ức. Lời giới thiệu của tập thơ đã hình dung thời gian “như một dòng sông lặng lẽ”, còn thơ ca có khả năng giữ lại “những khoảnh khắc tưởng như mong manh nhất”. Đi sâu vào toàn bộ tập sách, có thể thấy thời gian ở đây không đơn thuần là cái đã qua mà còn là thước đo của tình yêu, mất mát, quê hương, gia đình và sự trưởng thành của con người.

Có bài thơ nhìn thời gian từ tuổi học trò, có bài nhìn thời gian từ một cuộc tình đã lỡ, có bài nhìn thời gian qua mái tóc đã ngả màu, có bài tìm lại thời gian trong hình bóng mẹ cha, quê cũ và những dấu tích lịch sử. Bởi vậy, “sắc màu” của tập thơ thực chất là **những trạng thái khác nhau của tâm hồn khi con người đối diện với sự trôi chảy của đời sống.**

Điều đáng chú ý là các tác giả không tìm cách chống lại thời gian bằng những tuyên ngôn lớn lao. Họ chống lại sự lãng quên bằng thơ. Khi một mùa hoa được gọi tên, một người mẹ được nhớ đến, một sân trường được tái hiện hay một quê hương được trở về trong câu chữ, thời gian tưởng như đã mất lại có thêm một đời sống mới.

Từ đó, *Sắc Màu Thời Gian* có thể được đọc như một **cuộc đối thoại giữa con người và thời gian**, nơi câu hỏi âm thầm xuyên suốt nhiều trang thơ là: khi thời gian lấy đi tuổi trẻ, người thân, tình yêu và những mùa đã cũ, điều gì còn lại? Câu trả lời của tập thơ khá nhất quán: **ký ức còn lại, tình yêu còn lại, quê hương còn lại và thơ ca giúp những điều ấy tiếp tục sống.**

## QUÊ HƯƠNG – NƠI KÝ ỨC TÌM VỀ

Một trong những mạch cảm hứng nổi bật của tập thơ là quê hương. Nhưng quê hương ở đây không phải một khái niệm trừu tượng mà hiện lên qua những địa danh, dòng sông, con đường, mái nhà, chợ quê, tà áo, tiếng nói và những người thân yêu.

Ở *Nhớ Huế*, **Lê Bá Đức** gọi Huế trở về bằng một chuỗi địa danh giàu sức gợi: Trường Tiền, dòng Hương, Đông Ba, Tịnh Tâm, Gia Hội, Từ Đàm, Linh Mục, Thiên An, hồ Thủy Tiên. Huế được dựng lên như một bản đồ của ký ức, trong đó mỗi địa danh không chỉ là một điểm không gian mà còn là một lớp văn hóa và một miền cảm xúc.

*“Nhớ Trường Tiền nắng chiếu dòng Hương  
Nhớ Đông Ba, Tịnh Tâm, Gia Hội  
Nhớ Từ Đàm, Linh Mục uy nghiêm  
Nhớ Thiên An, nhớ hồ Thủy Tiên”*  
— **Lê Bá Đức**, “**Nhớ Huế**”

Cách liệt kê liên tiếp các địa danh tạo nên một nhịp nhớ dồn dập. Người thơ càng nhớ càng gọi tên, càng gọi tên càng làm Huế hiện hữu. Đó là một kiểu “địa lý hóa” ký ức: quê hương không còn chỉ ở ngoài kia mà đã trở thành một phần của cấu trúc tâm hồn.

Đặc biệt, câu thơ “*Huế ngàn đời ngự trị tim tôi*” đã nâng Huế từ một không gian địa lý thành một không gian tinh thần. Khi người thơ viết “*Hôm nay trở lại Huế cố hương / Quê nhà xinh quá! không đi nữa nờ*”, hành trình của bài thơ cũng hoàn tất một vòng tròn: **xa quê – nhớ quê – mơ trở về – trở về với quê hương.**

Quê hương, vì thế, không chỉ là nơi con người sinh ra. Quê hương còn là nơi mà mỗi khi đi xa, trái tim vẫn âm thầm tìm đường trở lại.

## MẸ – NƠI THỜI GIAN HÓA THÀNH YÊU THƯƠNG

Nếu quê hương là không gian của ký ức thì mẹ là chiều sâu của ký ức ấy. Nhiều bài thơ trong tập viết về mẹ bằng những hình ảnh giản dị, gần gũi, không cầu kỳ nhưng giàu sức lay động.

Trong *Mẹ là cánh gió*, hình tượng mẹ được nâng lên từ những chi tiết đời thường: bến quê, lời ru, câu ca dao và cánh diều tuổi nhỏ.

*“Bài ca dao mẹ còn vương ‘nhiều điều’  
Lời ru khoan nhặt sớm chiều  
Mẹ là cánh gió nâng diều con bay...”*

— **Triệu Thị Kim Loan, “Mẹ là cánh gió”**

“Cánh gió” là một hình ảnh đẹp để nói về tình mẹ. Gió vô hình nhưng có thể nâng cánh diều lên cao; mẹ không hiện diện như một sức mạnh hữu hình nhưng lại âm thầm nâng đỡ cả cuộc đời con. Chính sự vô hình ấy làm nên chiều sâu của hình tượng.

Ở *Huế và mẹ của tôi*, Trinh Trinh lại kết nối quê hương với tình mẫu tử bằng câu trúc bốn mùa. Mỗi mùa trở thành một lớp ký ức về mẹ, khiến thời gian của thiên nhiên đồng thời trở thành thời gian của một đời người.

Đây là một phát hiện đáng chú ý về mặt thi pháp: **thời gian không còn được đo bằng năm tháng mà bằng sự hiện diện và vắng bóng của người thân**. Khi mẹ còn, mùa xuân là mùa của sum vầy; khi mẹ xa, những mùa trong năm trở thành những mùa của nhớ thương.

## **TUỔI HỌC TRÒ – MỘT MÙA XANH KHÔNG THỂ TRỞ LẠI**

Một trong những vùng cảm xúc trong trẻo nhất của *Sắc Màu Thời Gian* là tuổi học trò. Phượng đỏ, bằng lăng tím, sân trường, trang vở, tiếng ve và tà áo trắng trở thành những tín hiệu thẩm mỹ quen thuộc, nhưng qua mỗi tác giả lại mang một sắc thái riêng.

Trong *Người xưa*, Lê Thị Nga không kể một câu chuyện tình đầu theo kiểu có mở đầu, diễn biến và kết thúc. Tác giả chỉ gọi về những mảnh ký ức: nhánh bằng lăng, cây phượng, cơn mưa, sân trường và “ai kia”. Chính sự không hoàn tất ấy lại rất phù hợp với tâm lý của tình đầu – một thứ tình cảm thường tồn tại lâu nhất trong những điều chưa nói hết.

*“Tháng năm về làm nhớ nhánh bằng lăng  
Nhớ cây phượng trong sân trường, nhớ lớp  
Nhớ mưa về vội tan rồi vội hợp  
Nhớ ai kia làm nghiêng ngả câu chờ.”*

— **Lê Thị Nga, “Người xưa”**

Đáng chú ý, câu kết “*Thời gian không nhòa màu tím nhớ thương!*” đã đưa hình ảnh bằng lăng vượt khỏi ý nghĩa tả cảnh. Màu tím trở thành **màu của ký ức**, còn thời gian trở thành phép thử của sự thủy chung với quá khứ.

Cũng với màu tím ấy, *Em thương màu tím bằng lăng* tiếp tục diễn tả một thời tuổi xanh vừa trong trẻo vừa mong manh:

*“Có những yêu thương không dám nói  
Chỉ gửi theo hoa tím mộng lành  
Em thương màu tím bằng lăng ấy  
Như một thời xa đã lỡ rồi.”*

— **Lê Thị Nga, “Em thương màu tím bằng lăng”**

Ở đây, hoa không chỉ là hoa. Hoa trở thành một hình thức của ngôn ngữ tình yêu. Điều không dám nói được gửi vào sắc tím, để rồi nhiều năm sau, chính sắc tím ấy trở thành dấu hiệu nhận diện của một thời đã qua.

## **TÌNH YÊU – KHI KÝ ỨC TRỞ THÀNH NỖI ĐAU ĐẸP**

Nếu quê hương là ký ức cộng đồng, mẹ là ký ức nguồn cội, tuổi học trò là ký ức tuổi trẻ thì tình yêu là vùng ký ức riêng tư nhất của tập thơ.

Tình yêu trong *Sắc Màu Thời Gian* không chỉ có ngọt ngào. Nó có cả chia xa, nuối tiếc, cô đơn và những khoảng trống không thể lấp đầy.

Đặng Việt Thy, với những sáng tác trong tập thơ, thường đưa tình yêu vào một không gian giàu chất nội tâm. Những người đã đi xa không chỉ để lại sự thiếu vắng của một con người mà còn làm thay đổi cả không gian sống của người ở lại.

Trong *Nhớ anh*, cảm giác ấy được cô đọng bằng một nghịch lý rất gợi:

*“Căn phòng chật chỗ nào cũng rộng  
Vắng anh rồi  
Con chữ mờ coi...”*

— **Đặng Việt Thy, “Nhớ anh”**

Một căn phòng vốn chật bỗng “chỗ nào cũng rộng” khi người thương vắng mặt. Đó là khoảng trống của tâm lý, không phải khoảng trống của không gian. Còn “con chữ mờ coi” là một hình ảnh có sức ám ảnh: khi tình yêu không còn đối tượng để sẻ chia, ngay cả ngôn ngữ cũng trở nên cô độc.

Tình yêu vì thế trở thành một phép thử của ký ức: càng muốn quên, con người càng nhận ra mình đang nhớ.

## MÙA HOA – KHI THIÊN NHIÊN NÓI HỌ THÂN PHẬN

Có thể nói, một trong những phương thức nghệ thuật hiệu quả nhất của *Sắc Màu Thời Gian* là **mượn thiên nhiên để biểu đạt tâm trạng**.

Hoa gọi mùa, mùa gọi thời gian, thời gian gọi ký ức và ký ức cuối cùng trở về với con người. Thiên nhiên vì vậy không đứng ngoài tâm trạng mà trở thành một phần của tâm trạng.

*Mùa hoa khế rụng* của Lê Thị Nga là một trường hợp tiêu biểu. Tác giả không nhìn hoa khế đơn thuần như một hình ảnh thiên nhiên mà biến sự rụng xuống của những cánh hoa thành biểu tượng của một tình yêu đã mất.

*“Mỗi bông nhỏ là một miền thương cũ  
Giọt thời gian tan chảy giữa hồn xưa  
Nhìn hoa rơi thương nhớ mấy cho vừa  
Vị chua chát nghe tình xưa đã lỡ.”*

— Lê Thị Nga, “Mùa hoa khế rụng”

Câu thơ “*Mỗi bông nhỏ là một miền thương cũ*” cho thấy sự chuyển hóa rất rõ từ cảnh sang tình. Một bông hoa nhỏ chứa cả một “miền thương cũ”; một hiện tượng tự nhiên trở thành một đơn vị của ký ức.

Đến “*Thời gian trôi mái tóc ngả màu mây*”, hoa khế đã hoàn toàn trở thành biểu tượng của thân phận. Cánh hoa rụng và mái tóc bạc cùng nằm trên một trục ý nghĩa: **đời người hữu hạn, tình yêu mong manh, thời gian không ngừng trôi**.

Đó là lúc thiên nhiên trong thơ không còn chỉ để ngắm nhìn mà đã trở thành **một cách suy tưởng về kiếp người**.

## TỪ CÁI TÔI RIÊNG TƯ ĐẾN KÝ ỨC LỊCH SỬ

Một giá trị đáng ghi nhận khác của *Sắc Màu Thời Gian* là tập thơ không khép lại trong thế giới của tình yêu và hoài niệm cá nhân. Cảm hứng lịch sử, văn hóa và hình tượng Bác Hồ mở rộng biên độ của tuyển tập từ cái tôi riêng tư sang ký ức cộng đồng.

*Về thăm nhà Bác* của Triệu Thị Kim Loan là một ví dụ tiêu biểu. Phần tác giả trong tập xác định Triệu Thị Kim Loan là một cây bút có nền tảng chuyên môn văn học và nhiều

công trình đã xuất bản; riêng mạch thơ về Bác được triển khai qua những hình ảnh Làng Sen, mái nhà tranh, bếp lửa, gốc ổi, vườn rau và Bến Nhà Rồng.

*“Gốc ổi, vườn rau, mấy hàng râm bụt  
Đất quê nghèo  
Nở một vàng dương...”*

— **Triệu Thị Kim Loan, “Về thăm nhà Bác”**

Điều đáng quý là hình tượng lịch sử không được dựng bằng những lời ca tụng trùu tượng mà bắt đầu từ những chi tiết đời thường. Chính cái bình dị làm nên chiều sâu nhân văn.

Từ Làng Sen, mạch thơ mở đến Bến Nhà Rồng, nơi một hành trình lịch sử được khơi lại:

*“Một đời tận hiến chẳng riêng tư  
Không kịp vào Nam  
Một lần từ biệt  
Bến Nhà Rồng đau con sóng khát...”*

— **Triệu Thị Kim Loan, “Về thăm nhà Bác”**

Ở đây, ký ức cá nhân đã hòa vào ký ức dân tộc. Đó là một bước chuyển quan trọng: từ **“tôi” đến “chúng ta”**, từ **miền nhớ riêng đến miền nhớ chung của cộng đồng**.

## **ĐA THANH, ĐA SẮC – NHƯNG CÙNG GẶP NHAU Ở TÌNH NGƯỜI**

Là một tuyển tập nhiều tác giả, *Sắc Màu Thời Gian* không thể và cũng không cần tạo ra một giọng thơ đồng nhất. Có những bài nghiêng về lục bát, có bài mang âm hưởng cổ điển, có bài gần với thơ tự do; có tác giả thiên về kể và tả, có tác giả chú trọng hình ảnh, có người đi sâu vào cảm xúc nội tâm.

Chính lời giới thiệu của Trinh Trinh cũng xác định tập thơ như một không gian “đa thanh, đa sắc”, nơi mỗi tác giả là một giọng điệu và một mảnh ghép riêng.

Từ góc nhìn phê bình, có thể nói chất lượng nghệ thuật giữa các bài thơ không hoàn toàn đồng đều, điều vốn khó tránh khỏi ở một tuyển tập nhiều tác giả. Một số bài đạt được độ cô đọng, sức gợi và khả năng chuyển hóa hình ảnh tốt hơn; một số bài vẫn thiên về bộc lộ trực tiếp cảm xúc. Nhưng sự khác biệt ấy không làm mất đi giá trị chung của tập sách.

Bởi điều quan trọng nhất mà các tác giả gặp nhau không phải là một công thức thi pháp mà là **một nền tảng cảm xúc chung: yêu người, yêu quê hương, trân trọng ký ức và muốn lưu giữ những giá trị đã làm nên đời sống tinh thần của mình.**

Vì thế, *Sắc Màu Thời Gian* có thể được nhìn như một **bức tranh nhiều giọng về con người trước thời gian.**

## **THƠ – MỘT CÁCH GIỮ LẠI NHỮNG GÌ ĐÃ ĐI QUA**

Sau cùng, điều làm nên ý nghĩa của *Sắc Màu Thời Gian* không nằm ở việc tập thơ có bao nhiêu sắc màu, bao nhiêu giọng điệu hay bao nhiêu câu thơ đẹp. Giá trị sâu xa hơn nằm ở khả năng **lưu giữ.**

Con người không thể giữ tuổi trẻ, nhưng có thể giữ ký ức về tuổi trẻ.

Không thể giữ mẹ mãi bên mình, nhưng có thể giữ tiếng ru.

Không thể giữ nguyên một quê hương của ngày xưa, nhưng có thể giữ những địa danh, dòng sông và ký ức đã làm nên quê hương trong tâm tưởng.

Không thể giữ một tình yêu ở lại mãi, nhưng có thể giữ một ánh mắt, một mùa hoa, một con đường.

Không thể ngăn thời gian đi tới, nhưng có thể chống lại sự lãng quên bằng ngôn từ.

**Đó chính là sức mạnh của thơ.**

Trong *Sắc Màu Thời Gian*, thơ không làm thời gian dừng lại. Thơ làm một điều khác: **khiến những gì thời gian đã đi qua vẫn có thể hiện diện trong hiện tại.**

## **DƯ ÂM – MỘT NHÀNH HOA GIỮA VƯỜN THỜI GIAN**

*Sắc Màu Thời Gian – Tập 4* không phải một thể giới thơ đồng nhất. Đó là cuộc gặp gỡ của nhiều tiếng nói, nhiều miền ký ức, nhiều cách yêu và nhiều cách nhìn về đời sống. Có tiếng quê hương, tiếng mẹ cha, tiếng tuổi học trò, tiếng tình yêu, tiếng lịch sử, tiếng Huế và tiếng của những phận người trước sự trôi chảy của thời gian.

Chính sự đa thanh ấy làm nên vẻ đẹp riêng của tập sách.

Mỗi tác giả mang đến một “sắc màu”, nhưng khi đặt cạnh nhau, những sắc màu riêng ấy lại tạo thành một bức tranh rộng hơn về đời sống. Có bài như một tiếng thở dài, có bài như một lời ru, có bài như một khúc tình ca, có bài như một nén tâm hương dâng

lên nguồn cội. Đúng như tinh thần lời giới thiệu của chủ biên, những mảnh ghép riêng biệt đã cùng tạo nên một không gian thi ca nhiều tầng cảm xúc.

Thời gian vẫn đi. Mùa hoa vẫn nở rồi tàn. Tuổi trẻ vẫn lặng lẽ rời xa. Những người từng thương có thể đi về những phía khác nhau. Nhưng khi một câu thơ còn được đọc, một kỷ niệm còn được gọi tên, một mùa hoa còn được nhớ, thì những gì tưởng đã mất vẫn còn một nơi để sống.

### **Nơi ấy là tâm hồn.**

Và có lẽ, đó cũng là thông điệp đẹp nhất của *Sắc Màu Thời Gian*: thời gian không thể quay trở lại, nhưng ký ức có thể; một người có thể đi xa, nhưng tình yêu về người ấy có thể ở lại; một mùa hoa có thể tàn, nhưng sắc màu của nó vẫn có thể nở trong thơ.

Bởi vậy, đọc *Sắc Màu Thời Gian* không chỉ là đọc thơ của nhiều tác giả. Đó còn là một lần người đọc **đọc lại chính mình**: đọc lại những mùa đã qua, những người từng thương, những miền quê từng gắn bó, những tháng năm tưởng đã ngủ quên.

Và sau cùng, có lẽ chúng ta nhận ra một điều giản dị mà sâu xa: **thời gian có thể lấy đi nhiều thứ, nhưng không dễ lấy đi những gì đã hóa thành ký ức; bởi khi ký ức được gọi tên bằng thơ, nó không còn chỉ thuộc về quá khứ mà trở thành một phần của hiện tại.**

**Thơ giữ lại thời gian không phải bằng cách làm thời gian đứng lại, mà bằng cách làm cho những gì đáng nhớ tiếp tục sống.**

**Đó chính là sắc màu đẹp nhất của thời gian.**

**BÙI QUANG XUÂN**